

і інших: плоди своїх думок приносять тут в жертву лише з утилітарною метою. Якщо б посланий Богом ангел прийшов в храм та вигнав звідти тих, хто належить до двох категорій, то храм катастрофічне б спорожнівся. Але все-таки хтось з людей минулого і сучасності в храмі б залишився. До числа цих людей належав і Макс Планк, фізик-теоретик, який сформулював термодинамічну теорію теплового випромінювання, і тому його любимо. Для чого такі вчені, як Макс Планк? Ціннісними орієнтаціями для них служать істинне знання, радість відкриття. Розмірковуючи про творчість математика Карла Шварцшильда, Альберт Ейнштейн писав, що у значно більшій мірі можна вважати радість художника, що відкриває тонкий зв'язок математичних понять. Отже, цінності науки і ціннісні орієнтації вченого взаємопов'язані, але ступінь взаємозв'язку, єдності у конкретних випадках різні [6, с.447].

У сучасному суспільному розвитку помічається посилений зв'язок між наукою, технікою і виробництвом. Наука дедалі глибше перетворюється на безпосередню виробничу силу суспільства. У такому процесі наука не стежить за розвитком техніки, а випереджає її, визнає сучасний прогрес матеріального виробництва, наукове знання пронизує усі сфери суспільного життя, наука орієнтується, насамперед, на людину, розвиток її інтелекту, творчих здібностей, цілісний і всебічний розвиток. Посилюється взаємозв'язок між наукою, суспільством і культурою з багатьох напрямків, у тому числі у розрізненні прикладних фундаментальних досліджень [5, с. 113].

Отже, взаємозв'язок науки, техніки, культури і суспільства є настільки сильним, що жодна з цих форм діяльності не може існувати сама по собі. Наука не може бути повністю автономною. Практика наукових досліджень повинна знаходитись під впливом особливих етичних обмежень і регуляторів.

У XXI столітті різко змінився орієнтир у визначенні: що таке людська цінність? Духовні якості ми заміняємо технічними характеристиками машин. До прикладу красу можна замінити програмами, які перетворюють звичайну дівчину в модель. Спілкування по типу «людина-машина-людина» призводить до того, що втрачається емоційна складова, особливо це відчутно, коли нам легше написати повідомлення і чекати відповіді довгий час, ніж зателефонувати. Відбувається злам свідомості і з'являється страх перед живим спілкуванням.

Сьогодні наука постає «нервовою системою» цивілізації (С.Кримський). Людина перетворилася і на володаря наукових здобутків, і на його прямого заручника. Талановиті науковці дивляться на світ не так, як півстоліття тому: вони здатні побачити невидимі іншим закономірності, маніпулювати інформацією, проводити експерименти над живими організмами. Результати такої діяльності не завжди приносять користь.

Можна прослідкувати певну закономірність: чим більше розширюються обрії людського пізнання, тим глобальніша загроза надвисає над людством. Якщо прогнозувати розвиток суспільства, спираючись на цю закономірність, виникають побоювання не тільки за моральний занепад, а й за долю усього Всесвіту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вавилов, С. Л. Зібрання творів. - М., 1956. - Т. 3. - С. 607.
2. Т. Кун. Структура научних революцій. С ввідной статье и дополнениями 1969г. - М.: Прогресс, 1977.- 300 с.
3. Вебер М. Избранные произведения.— М., 1990.- 808 с.
4. Фейерабенд Пол. Наука в свободном обществе: АСТ МОСКВА, 2010. - 378 с.
5. Лемман И.И. Наука как социальный институт. – Л.: Наука, 1965. – 177 с.
6. Горлач М. І., Кременя В. Г., Рибалка В. К. Філософія. Підручник.- Харків: Консум, 2000. — 672 с.

Пирожишин Р.

Науковий керівник – проф. Зуляк І. С.

ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЙОСАФАТА СКРУТНЯ 1922-1939 РР.

Йосафат Скрутень світу розпочав у Буцацькій державній гімназії, продовжив навчання у місійному інституті імені святого Йосафата (інша назва — мала семінарія). 18 серпня 1909 вступив до новіціату у Крехівському монастирі. Перші обіти склав 30 квітня 1911, після чого виїхав навчатись спочатку до Австрії, а потім до Риму. Вищу освіту здобув у Римі й Відні. 28 серпня 1916 року склав вічні обіти. Після закінчення гімназії вивчав за кордоном філософію і теологію. Отримавши в Римі 1917 р. докторську ступінь з богослов'я, він повернувся в Галичину. 1918 р., після висвячення навчання, деякий час викладав у василіанській гімназії. У 1927 р. стає дійсним членом Богословського наукового товариства у Львові, а з 1929 р. – професором львівської греко-католицької Богословської академії

Постійно перебуваючи у колі громадських діячів, Й. Скрутня часто запрошували на різного роду заходи. Комітет об'єднаних українських товариств у м. Золочів запрошував його для вшанування 61-х роковин від смерті Т. Шевченка, що мали відбутися 7 квітня 1922 р. До запрошення додавалася програма, яка складалася зі вступу та ще двох актів [3, арк. 7].

Отець Йосафат підтримував зв'язок з багатьма благодійними організаціями, зокрема і за кордоном. Так, у 1928 р. до нього звернулося за допомогою «Товариство допомоги студентам вищих шкіл у м. Варшаві» зазначаючи, що у Варшаві навчаються близько 200 студентів з Галичини, Полісся та Поділля. Їх матеріальний стан був доволі скрутним, вони не доїдали. Однак найбільшою проблемою залишалося житло. Саме тому

товариство звернулося із проханням пожертвувати певну суму грошей на купівлю житла для студентів у Варшаві. Разом з тим товариство просило у отця наступне:

«1. вступити в Товариство (місячний внесок 1 злотий) та закликати до цього знайомих; 2. організувати вечірку чи академію (або допомогти їх організувати) на користь студентам; 3. створити збірку для студентів; 4. в міру можливості допомагати товариству та заохочувати до цього інших; 5. надати адресу тих хто міг би і хотів допомогти товариству» [4, арк. 8].

У 1929 р. «Товариство допомоги студентам вищих шкіл у м. Варшаві» знову зверталося до Й. Скрутня за допомогою. Повідомивши про створення у Варшаві «Українського студентського дому», зауважувало, що у них обмежена кількість українських книг. Саме тому, маючи намір створити бібліотеку просили допомоги з її наповненням і безкоштовно надсилали творів і особливо збірника «Записок чина св. Василя Великого» [4, арк. 9].

Із пропозицією стати членом комітету розбудови у 1930 р. до о. Йосафата звернувся директор Національного музею Іларіон Свенціцький. Власне комітет залучав кошти для збереження та розбудови музею. Аби долучитися до збору коштів потрібно було підписати грамоту і надіслати її з датою, місцем проживання та фотокарткою, аби її було вміщено до пам'ятної книги – управи Національного комітету у Львові. Ті, хто уже долучився до комітету, мали збирати пожертви для розбудови музею у будь-яких доступних місцях. Імена ж активних учасників розбудови планувалося записати на спеціальних табличках та розмістити їх у музеї [2, арк. 7].

Того ж року до Й. Скрутень прийняв пропозицію приєднатися до комітету, отримав звіт за 1930 р., у якому зазначалося, що упродовж осені та зими відреставровано 750 м² прощі із 4 000 м² сирієї будови із дахом за 105 тис. зл. Для закінчення потрібно ще 75 тис. зл. [2, арк. 7].

З огляду на матеріальні потреби для майбутнього Українського відділу словника слов'янських старожитностей і обговорення плану діяльності українського представника на нараді у Празі, І.Свенціцький запрошував о. Йосафата на зустріч у Національному музеї 26 березня 1932 р., [2, арк. 12].

Ухвалено, що на конференції редакційної комісії словника слов'янської древності у Празі український представники мають запропонувати: «1. остаточний опис кличів; 2. опис загальних кличів, що замінять кличі відізані; 3. зразки готових загальних кличів; 3. зразки вступів до загальних кличів.» З огляду на регламент і предмет заяву, Свенціцький просив Й. Скрутня до кінця лютого висловитись з приводу засідань і надіслати зразки зі своєї частини виступу на конференції [2, арк. 13].

З приводу ювілею гетьмана Івана Мазепи, Національний музей організував виставу і просив аби о. Йосафат долучився до неї, надіславши до музею пам'ятки, які є у наявності, або ж позичити у когось їх на час виставки. Музей також гарантував цілісне повернення їх назад після закінчення виставки [2, арк. 15].

Згідно з протоколом №383/37 музейний діловод надіслав Й. Скрутню примірник книги "Українські дерев'яні церкви". З огляду на це, книговидавництво Національного музею звернулося до нього з проханням, щоб за сприянням музею отримав усю належну квоту, як надіслану працю доктора М. Драгана, так і за кольорові образки. Квота ця невелика, та все ж таки для музею становила, при дуже скромних прибутках, позицію дійсно дуже поважну. З огляду на це просили Й. Скрутня, постаратися, щоб музей одержав належні від Е. Ладика гроші за послані музейні видання [2, арк. 17].

На 25 грудня 1934 р. припадала дата, коли Всеукраїнський національний конгрес збирався у Львові. На ньому планувалося провести міжпартійну нараду, на яку приїхали українці навіть із за кордону. З огляду на це, вирішено організувати спільну вечерю, на яку запросили Й. Скрутня. Організаційний складав суму 6,5 зл. [3, арк. 27-28].

На початку 1935 від Українського наукового інституту у Берліні (далі УНІ) Й. Скрутень отримав листа з проханням передати О. Маєвській 10 доларів [5, арк. 35].

Й. Скрутень заслужив собі авторитет серед книговидавців, проводячи обміни книгами. До нього за допомогою 7 листопада 1935 р. звернувся один з авторів нової читанки і наголошував на тому, що уже як два тижні тому він подав другу частину до друку, а вона ще не надрукована. Просячи підтримки у о. Йосафата він наголошував на тому, що потрібно якнайшвидше знайти вихід із ситуації, що склалася, оскільки замовники уже незадоволені, а це негативно впливає на нього та на авторитет фірми. Видавець також підкреслив те, що за послуги друкарні готовий заплатити потрібну суму, аби швидше книги були надруковані [1, арк. 16].

Будучи постійним дійсним членом НТШ, Просвіти та головним редактором «Записок Чину Святого Василя Великого» Й. Скрутень постійно проводив обміни книгами з різними товариствами та бібліотеками. Так, 22 січня 1929 р. до нього звернулися з книгарні та видавництва отців-василіан Ужгорода, аби продати їм кілька примірників Святого Письма, а також Старого та Нового Заповітів. У листі зазначалося, що витрати на пересилку готова взяти на себе книгарня та видавництва отців-василіан Ужгорода. Надіслано також завдаток у розмірі 3 зл. [1, арк. 39].

Й. Скрутень, звісна річ, надіслав ці примірники, однак у 1931 р. у листі з книгарні та видавництва отців-василіан міста Ужгорода зазначалося, що у Новому Заповіті відсутній 14 аркуш, а у Псалтирі відсутній 16 аркуш. Просили ці аркуші вислати окремо, аби книги були цілісними [1, арк. 45].

До о.Йосафата у 1930 р. звернувся очільник УНІ в Берліні для надсилання книжок у Німеччині. Описуючи ситуацію у бібліотеках країни, зазначав, що навіть у Пруській державній бібліотеці відсутні сучасні праці з українського питання, а «черпати інформацію бажаючи повинні з ворожих для України джерел. З огляду

на ситуацію просить надіслати певну кількість примірників «Аналект» за поточний чи навіть минулий рік для подальшої розсилки по бібліотеках. Кошти за пересилку також обіцяв повернути» [5, арк. 3].

20 грудня 1930 р. з бюро з надсилання книжок прийшов лист з подякою за надіслані швидше ЧСВВ. Також бюро пропонувало у випадку потреби свою допомогу, як подяку за надіслані книги [5, арк. 5].

У лютому 1932 р. УНІ в Берліні знову звернувся до о.Йосафата з проханням обмінятися примірниками-дуплетами з ціллю зробити бібліотеку Інституту центральною з питань українознавства у країнах німецької культури. Додатково було надано опис усіх примірників-дуплетів. До писку потрапили випадкові видання, однак є наявні вартісні примірники, як: деякі видання Литовської академії наук, граматику Сімовича ріштатського [5, арк. 6].

У квітні того ж року УНІ в Берліні надіслав Й. Скрутню листа з подякою за допомогу та запропоновано отримати від інституту у власність ЗЧВВ діапозитиви. Повідомлялося, що діапозитиви отримав інститут після ліквідації Союзу визволення України у кількості 968 штук. На них були матеріали суто освітнього характеру з всесвітньої географії, антропології, анатомії, палеонтології, техніки. Зазначається також, що з подібною пропозицією уже звертався інститут до Просвіти у Львові, але відповіді не було. Наголошувалося і на тому, що витрати за надсилання вони не можуть взяти на себе [5, арк. 9].

У червні 1931р. УНІ в Берліні надіслав відповідь о.Йосафату з приводу спроможності зробити рецензії на вказані у листі видання. Директор інституту повідомляв, що наразі у інституті немає спеціалістів, спроможних зробити рецензії на вказані видання. Однак директор зобов'язувався зробити рецензію на працю О. Бракманя, оскільки вона йому сподобалася. Він також повідомляв, що на роботу Ценоффа є уже негативна рецензія хорошого спеціаліста, професора К. Майера у Мінстері. УНІ в Берліні взяв на себе справу перекладу цієї рецензії. Що до інших праць, то інститут запропонував зробити детальні реферати на них В. Антоновичу. Рецензії він не зможе зробити, оскільки не був спеціалістом у написанні класичних рецензій [5, арк. 20].

Потреба наукової інформації про Україну за кордоном вимагала заснувати у Берліні центральну бібліотеку, яка б давала можливість отримати наукову інформацію усім, хто її потребував. До УНІ у Берліні часто звертаються закордонні учені за інформацією з українознавства. Дбаючи про українські відділи у закордонних бібліотеках, Інститут створити бібліотеку, аби вона стала центральною українською бібліотекою. За п'ять років інститут зібрав велику кількість цінних видань. Саме тому УНІ у м. Берліні звернувся до о.Йосафата та інших книгарень і видавництв з проханням пожертвувати можливі примірники книг для розширення фондів бібліотеки. Витрати на надсилання брав на себе Інститут [1, арк. 46].

Перші обміни книгами з товариством «Освіта» о.Йосафат здійснив у 1935 р., надіславши примірники, надруковані у Київському університеті. Товариство ж надіслало вісім примірників в тому числі роботу професора О. Дочеля у трьох томах [1, арк. 28].

Часто самі друкарні зверталися до Й. Скрутня з пропозицією про обмін книгарня-антикварня запропонувала здійснити обмін наявними у неї примірниками з біографіями українських діячів, складені на основі найновіших документів. До листа додавався також перелік і опис доступних примірників. Пропонувалося із наявних примірників обрати потрібні для пересилки, а також надіслати список із можливих книг для обміну [1, арк. 18].

Питання обміну книгами не завжди йшло так, як потрібно. У 1938 р. книгарня «Освіта» направила листа з повідомленням, що примірники № 22, 160, 161 та 442 були втрачені при надсиланні. У зв'язку із цим просила аби на їх місце було надіслано із попереднього списку книги [1, арк. 23].

Того ж року книгарня «Освіта» звернулася до о.Йосафата обмінятися книгами-дуплетами. До листа додавався список наявних дуплетів, також дозволено обрати будь-які книги зі списку та в будь-якій кількості [1, арк. 25].

20 квітня 1939 р. до Й. Скрутня звернувся Є. Гловінський, директор УНІ у Варшаві з проханням продати Інституту «Історію України» М. Грушевського. Одночасно пропонував о. Йосафату купити примірники книг, які буде потрібно в Інституті за зниженою ціною [5, арк. 47].

Отже, громадська діяльність Й. Скрутня була досить різнобічною. В основному це був обмін книжками з українськими центрами як за кордоном так і з тими, що знаходились на українських землях. Окрім цього, він співпрацював з благодійними товариствами та надавав їм матеріальну допомогу, а також допомагав і українським діячам того часу, також матеріально.

ЛІТЕРАТУРА

1. Листи, повідомлення українських друкарень та бібліотек про обмін книжками // ЦДІАЛ України. Ф. 376 (Скрутень Йосафат – священник). Оп. 1. Арк 48
2. Листи, запрошення повідомлення Національного музею про свою діяльність з пропозицією про співпрацю // ЦДІАЛ України. Ф. 376 (Скрутень Йосафат – священник). Оп. 1. Арк 27
3. Листи, запрошення на концерти від Духовної семінарії // ЦДІАЛ України. Ф. 376 (Скрутень Йосафат – священник). Оп. 1. Арк 15
4. Листи, звернення польських товариств та українських центрів за кордоном // ЦДІАЛ України. Ф. 376 (Скрутень Йосафат – священник). Оп. 1. Арк 15
5. Листи, звернення УНІ у Берліні // ЦДІАЛ України. Ф. 376 (Скрутень Йосафат – священник). Оп. 1. Арк 47